KAKTUSI IN DRUGE SOČNICE

LJUBLJANA 13. 12. 85 ŠTEVILKA 4 LETO 14.

K A K T U S I I N D R U G E S O Č N I C E

(Published by Cactus - friends Society of Slovenia)
DECEMBER 1 9 8 5 , JANUAR, FEBRUAR 1 9 8 6

V S E B I N A (C O N T E N T S) :

Obvestila društva 1
Izlet na morje - Marija Prelec 4
(Our trip to the seaside)
Echinocactus texensis - Josip Kunej 6
Cvetovi (The cacti flowers) - Andrej Gogala 8
Melokaktusi - Marjan Turenšek 10

O B V E S T I L A D R U Š T V A

13. DECEMBER - petek od 17 ure dalje pri SLAMIČU

1) Srečanje vseh prijateljev kaktej
2) Slavnostna večerja
3) Tombola (bogati dobitki)
4) Licitacija
5) Razno

10. JANUAR

1) Aktualne zadeve
2) Predavanje (tov. Gogala)
3) Diapozitivi (tov. Smrtnik in tov. Langerholc)
4) Razno (semena, lončki, kaktusi itd.)

14. FEBRUAR

1) Aktualne zadeve - finančno poročilo
2) Predavanje - (tov. Kunej in tov. Jerin)
3) Diapozitivi - (tov. Jerin)
4) Razno (semena, zemlja itd.)

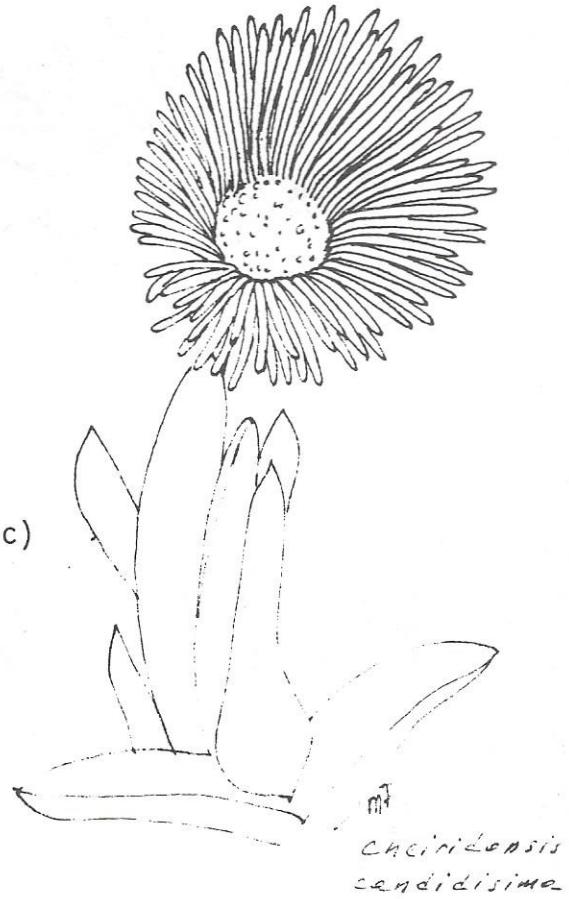

Dopisi:

Naslov na ovitku biltena!

Naslovna stran: - cover picture

Foto: Peter Jerin

Risbe: Marija Prelec - drawer

DECEMBRSKI SESTANEK:

Kot vsako leto v decembru bo svečani sestanek z večerjo in družabnim programom v petek 13. decembra pri Slamiču v kmečki sobi (ABC - Pomurka - Gostinsko podjetje Slavija, Ljubljana, Gosposvetska 6, tel. 310-970) od 17. ure dalje. Večerja bo predvidoma okoli 18. ure.

Na sestanek so vabljeni tudi nečlani in vsi, ki znajo poskrbeti za dobro voljo. Kot veste, je vsako leto zmanjkalo srečk za tombolo, čemur so bili vzrok res lepi dobitki. Ne pozabite, da je edino na licitaciji možno kupiti kaktus že za 20 din! V kmečki sobi pri Slamiču vas torej pričakujemo.

D P K S

imenovana tudi splendens v.bojeri je manjša oblika znanega Kristusovega trnja, raste zelo razvejano in bogato cveti z malimi cvetovi čudne oblike.

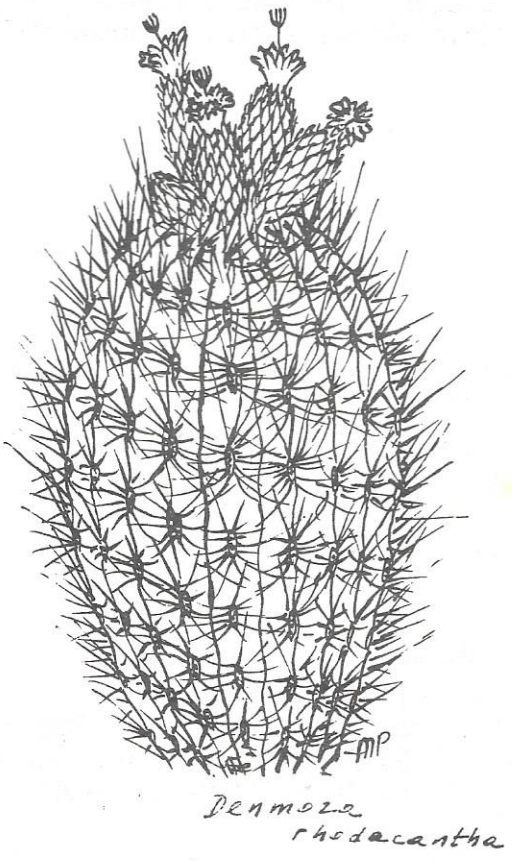

ČLANARINA:

Za leto 1986 je članarina 800.- din - za študente in dijake 500.- din. Nakažete jo na račun, ki je na ovitku biltena. Hvala!

D P K S

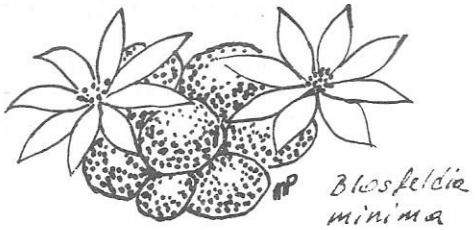

K O L E D A R J I , K O L E D A R J I 1 9 8 6 !

Društvo ima še vedno na razpolago nekaj domačih koledarjev kaktusov po 380.- din (po pošti 450.- din). Kupite jih lahko na sestanku ali naročite po pošti.

Dobite lahko še tudi nemški koledar kaktusov po 1.200.- din.

D P K S

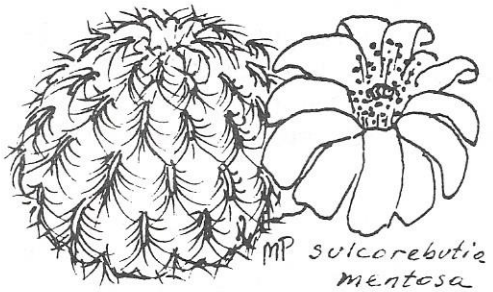

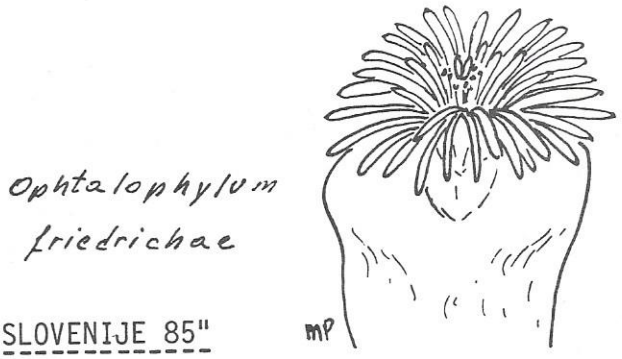

RAZSTAVA "SADJE IN CVETJE SLOVENIJE 85"

Ta čudovita razstava je bila v Brežicah - v brežiškem gradu od 19. do 24. oktobra. To je bila prava paša za oči, bila pa je tudi na visoki strokovni ravni. Na desetine različnih vrst sadja predvsem jabolk in hrušk, lepa cvetlična razstava in kulinarična razstava so bile osrednje na tej veliki prireditvi. Temu primerenje bil tudi obisk, saj je razstava privabila veliko obiskovalcev iz cele Slovenije in Jugoslavije.

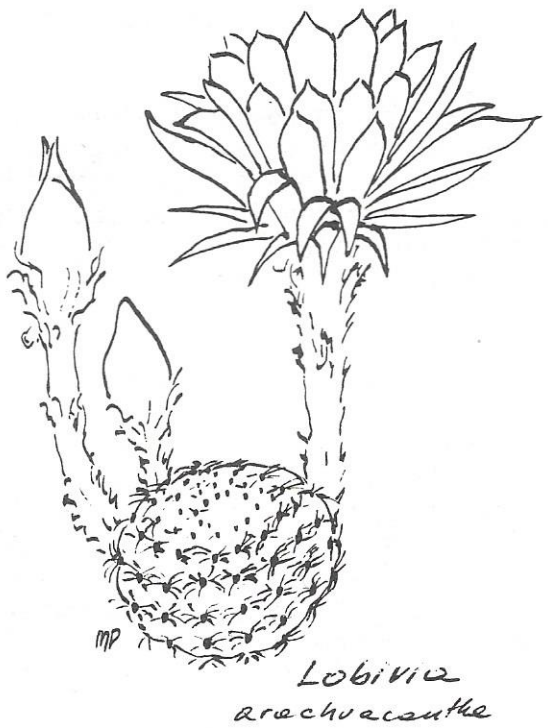

Tudi člani našega društva so razstavljali kaktuse v okviru hortikulturnega društva. Razstava je bila izredno kvalitetna, saj jo je spremljalo vsak dan veliko strokovnih predavanj o cvetju, vrtu, varstvu okolja, kaktusih itd. Vrh je dosegla razstava z "okroglo mizo" na temo: Varstvo okolja v planu Slovenije do leta 2000. Tam je bila tudi dana pobuda za ustanovitev društva za varstvo okolja Brežice - Krško.

Vsa ta predavanja, simpoziji in sama razstava so bili enkratna prilika za srečanja različnih strokovnjakov in ljubiteljev narave iz cele Jugoslavije. Ko bi bili ljudje pravočasno seznanjeni s to veliko prireditvijo, bi sigurno prišli še v dosti večjem številu.

Organizatorjem te enkratne razstave lahko samo čestitamo. (Smo pa na žalost edina revija, ki smo o tem velikem dogodku sploh kaj napisali - res žalostno!)

ing. Peter Jerin

pritlikavo stisnjeno telo se zelo razrašča in bogato cveti kakor Echinopsis s karmin rdečimi cvetovi.

IZLET NA MORJE

V začetku jeseni je naše društvo pripravilo prijeten izlet na morje. Pred odhodom iz Ljubljane nam je gosta megla že dala okusiti pravi jesenski hlad, da smo kljub mislim na vroče portoroško sonce pošteno ozebli. Toda na prvih kilometrih poti nas je naša domiselna Milena presenetila s šilcem krepkega, ki nam je spet ogrelo telo. Melodična glasba iz kaset pa je še dodala svoje.

Iz megle se je kmalu izvil lep sončen dan in nam odkrival lepote jesenske pokrajine. Mimo nas so bežala naselja, senožeti in gozdovi. Najprej temni sestoji smrek, bolj proti morju na kraških goličavah bori in hrastiči, tu in tam pa v ognjenih barvah grmički ruja. Kot bi se vsa sončna luč za slovo iz poletnega cvetja prelila v rujavo listje.

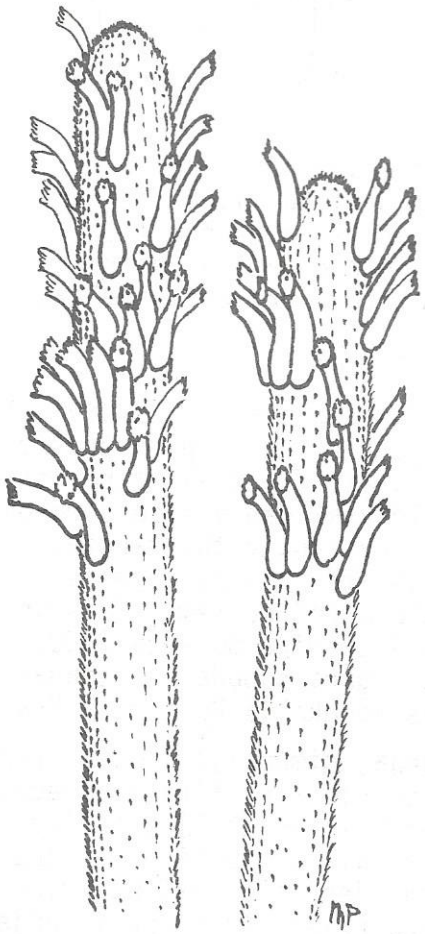

Cleistocactus flavescens

pokončno razvejan s poganjki svetlo zelene barve obdanimi z do 2 cm dolgimi svetlo-rumenimi bodicami, cvete s škrlatnimi ali zlato-rumenimi cvetovi.

Pri Ospu, kjer se cesta z roba planote spusti navzdol in se odpre pogled proti zahodu, se je marsikomu izvil vzklik: "Morje!" - Tako kot popotnikom stoletja in tisočletja pred nami. Karkoli že komu pomeni, lep spomin ali razočaranje, je pogled na širno morsko gladino, ki ji bregove za obzorjem le slutimo, vedno nov doživljaj.

Pot nas je pripeljala do obale v Seči pri Portorožu, kjer je bil glavni cilj našega izleta - obisk pri gojitelju kaktej Grašiču. Mnogi poznajo Sečo kot kiparsko središče Forma viva, kjer umetniki oživljajo s svojo domišljijo bel kraški apnenec. Znana pa je tudi po kaktusih, ki s svojimi slikovitimi oblikami polnijo Grašičev rastlinjak.

Seveda smo si najprej ogledali prostoren in lepo urejen rastlinjak. Ob vhodu smo se zagledali v postavne cereje in grusonke z lepo starostjo nad četrt stoletja. Na razstavnih mizah smo občudovali obsežno zbirko kaktusov in sočnic, iz prodajnih serij pa se je marsikaj preselilo tudi v naše vrečke.

Rastlinjak je na prostoru, ki si ga je le mogoče želeti. Malo nad morjem, v zavetju pred burjo, ves na soncu. Naš gostitelj je tudi okolico uredil kar najlepše. Bila je še prav poletna vročina in gostiteljevo povabilo v vrtno senčnico h polni mizi pijače smo z veseljem sprejeli. Poslovili smo se z lepimi vtisi, morda je bilo vmes tudi malo nevoščljivosti, saj se bomo morali doma spoprijeti z mrzlo in dolgo zimo.

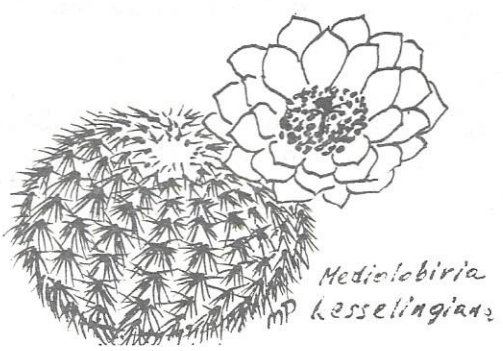

Mediolobivia kesselingiana

Po daljšem odmoru v Luciji, ki je bil namenjen kosilu, kopanju in počitku, smo se odpeljali v Piran. Sprehodili smo se po ozkih ulicah starega mesteca, nad katerim bedi znameniti goslač Tarttini in obiskali morski akvarij. Kaj vse skriva morje pod svojo gladino! Nešteta živa bitja so res umetnine oblik, barv in gibanja - rdeče zvezde, mavrično lesketanje ribjih lusk ali plesoče sipine lovke. Iz akvarija grede smo se zagledali še v vodo v zalivu. Bilo je kaj videti - toliko meduz na kupu, da nas je kar zmrazilo.

Dan se je že nagibal, pohiteti smo morali v Lipico, ki je bila zadnja točka našega izleta. Bili smo že pozni za ogled konjev, vendar z nekaj vmes med srečo in smolo smo le prišli v kobilarno. V hlevu s poniji nas je vse raznežil mladič dojenček. Ko bo zrastel, bo prav tako krotka, malo hudomušna žival kot drugi poniji. Vse kaj drugega pa so "pravi" konji. Eleganca postavnih plemenitih živali človeka res očara. Čeprav so samo konji! Menda tudi marsikaj znajo in kadar najboljši skačejo čez ovire, skačejo kar miljarde.

Vrnitev domov je pač neizogibna. Z bogatimi vtisi prijetno preživetega dne smo se že v temi vozili proti Ljubljani. Vso pot smo poskušali prenos napete nogometne tekme, morda zato da bi se laže spet vživeli v sivi vsakdan.

Marija Prelec

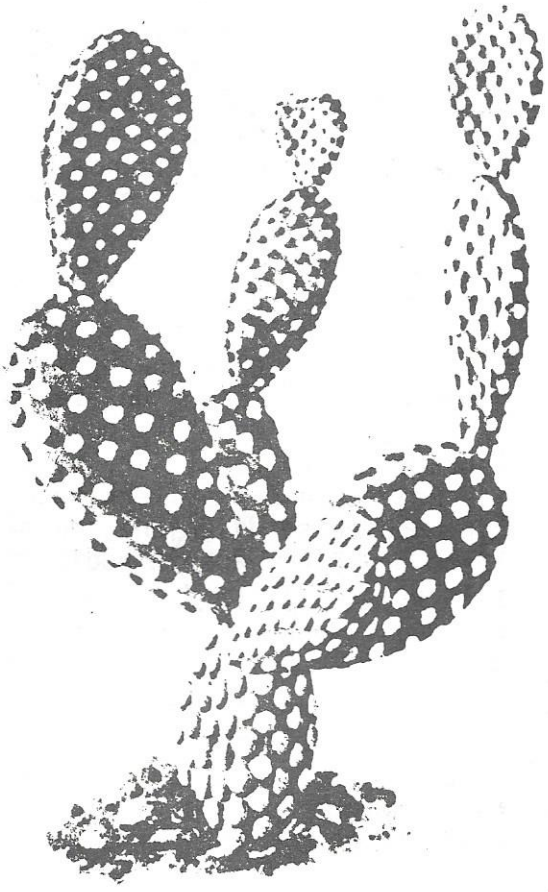

Opuntia microdasys albispina

ECHINOCACTUS TEXENSIS HOPFFER

foto: Jerin

Leta 1835 je v Berlinski botanični vrt prispela iz Mehike pošiljka semen. Eno izmed rastlin, ki je vskalila iz teh semen in tudi zacvetela, je opisal kustos berlinske Etnološke zbirke dr. Hopffer in leta 1842 objavil v "Allgem. Gartenzeitung" pod imenom Echinocactus texensis. Tri leta pozneje 1845 ga je opisal Engelmann pod imenom E. lindheimeri, pozneje se ta vrsta pojavlja pri raznih avtorjih in pod različnimi imeni. Mühlenpfordt ga predstavlja kot E. platycephalos, Lemaire kot E.couratianus a Berlandier kot Melocactus laciniatus. Britton in Rose pri svoji reviziji sistema ga prestavljata iz roda Echinocactus ter samo zanj postavljata novi monotipičen rod Homalocephala.

Telo rastline je zelene barve s sivim oprhom, sploščeno kroglaste oblike s pogreznjenim temenom. Doseže do 30 cm v premeru v višino pa do 15 cm; jasno je, da to velikost doseže samo na prirodnem rastišču, v gojitvi pa znatno manj. Rebra so ostro roba, široka, po številu med 13 - 27 z belimi filcnatimi areolami. Pri starejših primerkih se odpirajo še dodatna rebra z delitvijo obstoječih. Bodice so dvignjene, na mladih areolah svetlo rdeče do sivkaste z narezljano površino. Robnih bodic ima 6 - 7 dolgih 1 - 4 cm. Srednja bodica je ena, zelo sploščena 2 - 7 cm dolga 3 - 4 cm široka. Vrh bodice je po navadi obrnjen navzdol, včasih je tudi raven. Bodice so elastične,zato se pri dotiku malokdaj odlomijo.

Cvetovi so dišeči, odpro se le na polnem soncu in vzdržijo 3 - 4 dni, ponoči so zaprti. So široko zvončaste oblike z okoli 6 cm v premeru, dolgi so pa lahko do 8 cm, imajo plitvo grlo, cvetni listi stoje v dveh vrstah, ob bazi so purpurni ali temno rožnati do oranžni, zgoraj pa rožnate do bele barve včasih s temnejšo progo po sredi in z rascefranimi - resastimi robovi. Plod je spočetka

svetlo zelene barve, v premeru doseže tudi do 5 cm, barva se mu hitro menja od nežno rožnate do rdeče, po navadi je nekaj višji kot širši. Plod nima bodic, pač pa je posut s kosmiči belega filca. Ob vlažnem vremenu so plodovi sočni in sladki, takrat tudi ob strani ali pri vrhu razpočijo, pulpa je bledo rožnata. Ob sušnem vremenu so plodovi drobnejši z malo ali brez pulpe, ki je brez okusa in se tudi ne razpočijo. Semena so lesketajoče črne barve v obliki ledvice do 2,5 mm velika.

Raste posamično ali pri poškodbi vegetacijske kupe se tudi razrašča, kot je to opaženo na rastiščih. Raste na travnatih površinah pa tudi na peščenih gričih in dolinah, od morskega obrežja pa tja do višine 1.100 m. Pogosto raste skupaj z ostalo vegetacijo, ki jo tvori "mesquital" s prevladajočimi zakrknjenimi drevesi. Korenine ima zelo močne in razvejane, ki rastlino držijo dobro zasidrano v zemlji. Sama je pogosto zasuta z zemljo do vrha, kar povzroča velike nevšečnosti domačinom.

Kljub temu da raste na širokem arealu, je zanimivo, da je ta vrsta sorazmerno stabilna in se varijacije ne pojavljajo. V literaturi se govori o varijacijah gourgensii CELZ in longispinus SCHELLE, ali na nahajališčih niso bile zanesljivo identificirane.

Echinocactus texensis se razmnožuje s semeni, ki hitro in zanesljivo kalijo. Potrebuje dovolj svežega zraka in toplote, v hladnejših dnevih zalivamo manj in previdno. Starejše rastline - za razliko od sejancev - niso tako občutljive na vlago. Zahtevajo prepustno zemljo nevtralne reakcije. Prezimujejo jih podobno kot ostale severno ameriške vrste v popolnoma suhem stanju. Na temelju dosedanjih izkušenj se ta vrsta lahko zelo dobro goji na lastnih koreninah, čeprav pri tem raste počasneje, zaradi tega jo je v manj ugodnih pogojih koristneje gojiti kot cepljeno.

Zaradi svoje zelo velike razširjenosti ima tudi različna domača imena, kot na primer: Devils head = vražja glava, Horse cripper = pohabljevalec konj, manca caballo, biznaga, visnaga in druga. Kot je videti iz domačih imen E. texensis ne spada med priljubljene rastline,vzrok je v tem da pri nenadnem srečanju z njo pride do težkih poškodb ljudi in živali, v glavnem goveda in konj.

Ko smo opisali njene slabe strani, moramo navesti tudi dobre, saj se iz njenega mesa prireja okusen džem, od tu pa tudi izvira še eno ime: Candy cactus.

Kunej Josip

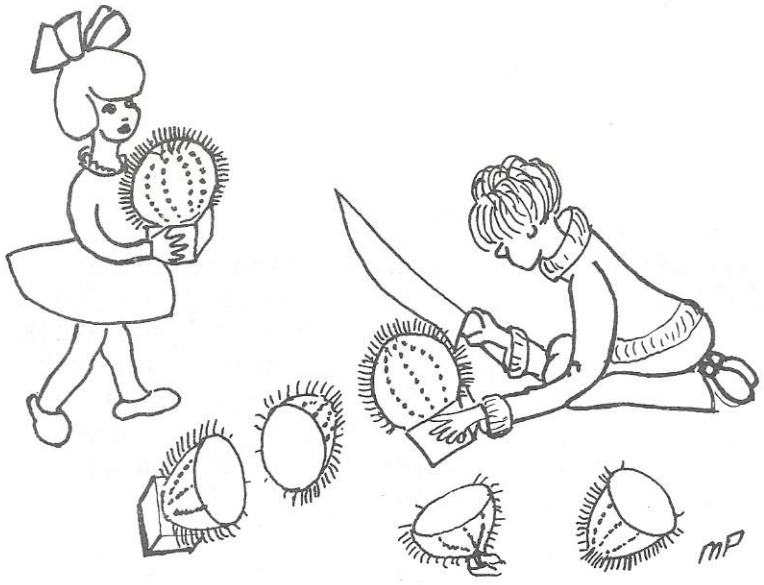

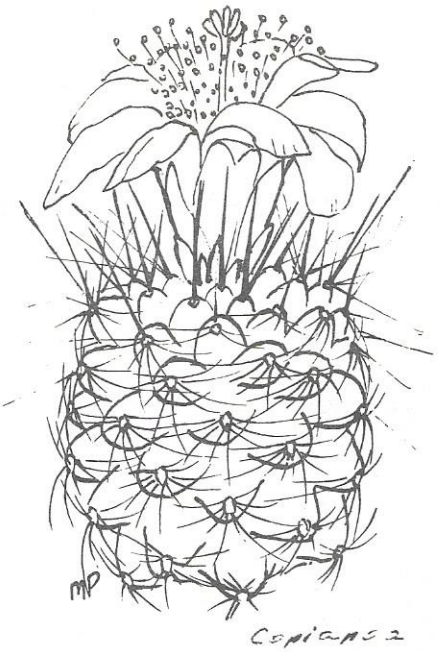

C V E T O V I

Cvetovi kaktusov nas vsakič znova očarajo s svojo lepoto. Kakšen je njen smisel? Gotovo se ni razvila brez razloga.

* * * *

Potem, ko so rastline naselile kopno, je dolgo časa le veter raznašal njihove spolne produkte. Cvetovi so bili zelo enostavni, saj so pri semenkah le tvorili pelod in semenske zasnove. Ker je le malo peloda našlo svoj cilj, so ga morale rastline tvoriti ogromne količine. Vetrocvetke so lahko uspevale le v gostih sestojih. Z razvojem žuželk pa se je ponudila možnost drugačnega raznašanja. Sprva so žuželke obiskovale cvetove le zato, da so se najedle kaloričnega peloda, ki vsebuje veliko beljakovin. Ko pa so letale od cveta do cveta, so pelod tudi prenašale in omogočile oploditev. Pozneje so se uspešneje razmnoževale rastline, ki so žuželkam olajšale iskanje cvetov z obarvanimi venčnimi listi in omamnim vonjem ter jih privabljale z medečino v medovnikih. Razvilo se je sodelovanje med rastlinami in žuželkami. Opraševalci so postali še nekateri ptiči in netopirji.

Foto: Jerin

Večina rastlin je enodomnih ali hermafroditov, se pravi, da ima ista rastlina tako moške kot ženske spolne organe, navadno v istem cvetu. Ker pa je ugodnejše, če seme nastaja z mešanjem različnih genov, saj je na ta način zagotovljena večja raznolikost, je na različne načine doseženo, da pelod ne more oploditi semenskih zasnov na isti rastlini, ali vsaj ne v istem cvetu. Samooplodnja se je razvila le pri tistih rastlinah, pri katerih bi pelod le težko prišel do drugega osebka. Dvodomnost ali gonohorizem tudi preprečuje samooplodnjo. Pri teh rastlinah so ločeni moški osebki s prašniki in ženski osebki s pestiči.

Mammillaria hahniana

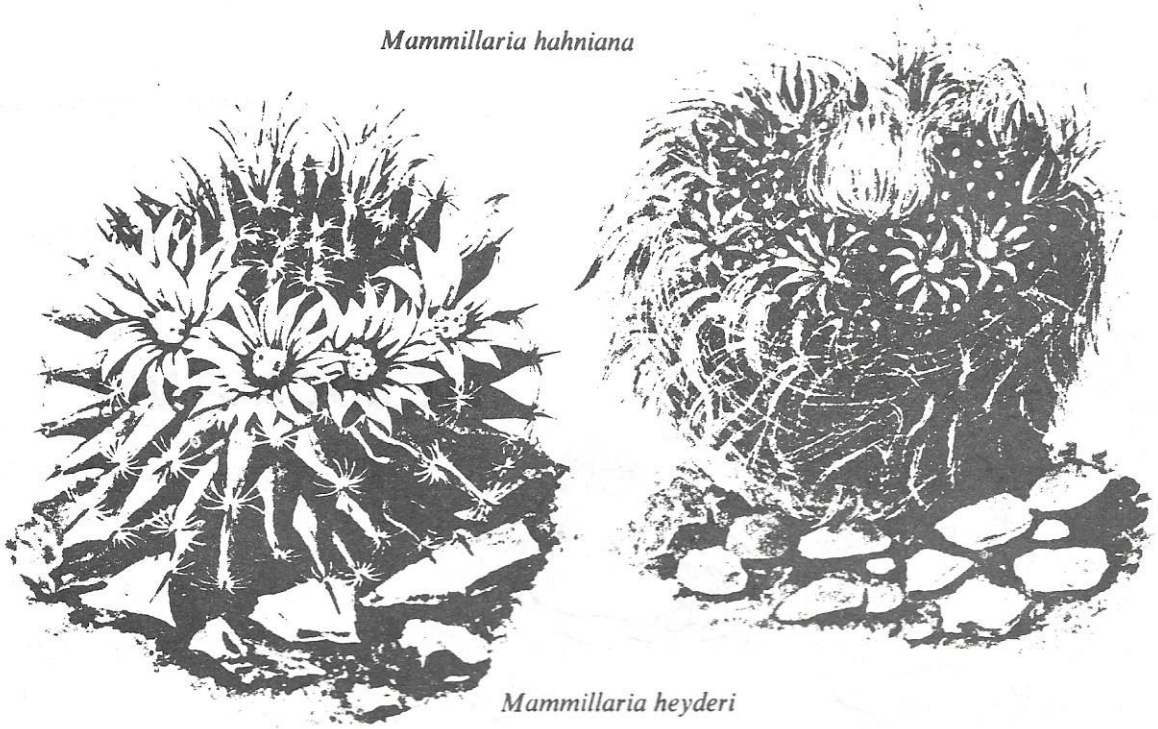

Mammillaria heyderi

Slaba lastnost cvetov je, da skoznje močno izhlapeva voda. Kaktusi, ki morajo z vodo močno varčevati, imajo zato cvetove odprte le kratek čas. Da pa bi v tem času zanesljiveje privabili opraševalce, so cvetovi veliki in žarečih barv n.pr.: Echinopsis Hybrid. Nekateri se odpirajo ponoči, ko je izhlapevanje manjše. Precejšnja količina peloda in semenskih zasnov omogoča, da se kljub majhnemu številu cvetov razvije dovolj semen. Druga možnost, ki se je razvila tudi pri kaktusih, so majhni cvetovi, ki imajo majhno izhlapevanje, zato jih je lahko veliko. Opaznost dosežejo prav z množičnostjo, pa tudi, če nekaj cvetov ostane neoplojenih, ni velike škode (n. pr. Mammilarije).

Andrej Gogala

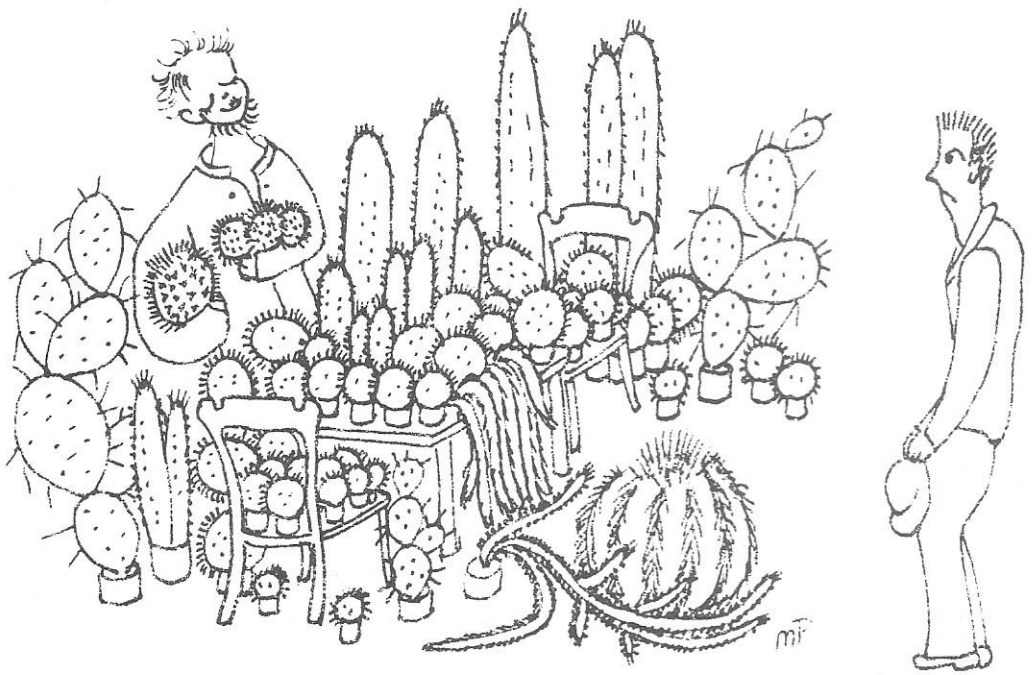

PRI PRIJATELJU KAKTEJ:
„SEDITE, PROSIM, KAR PO DOMAČE!"

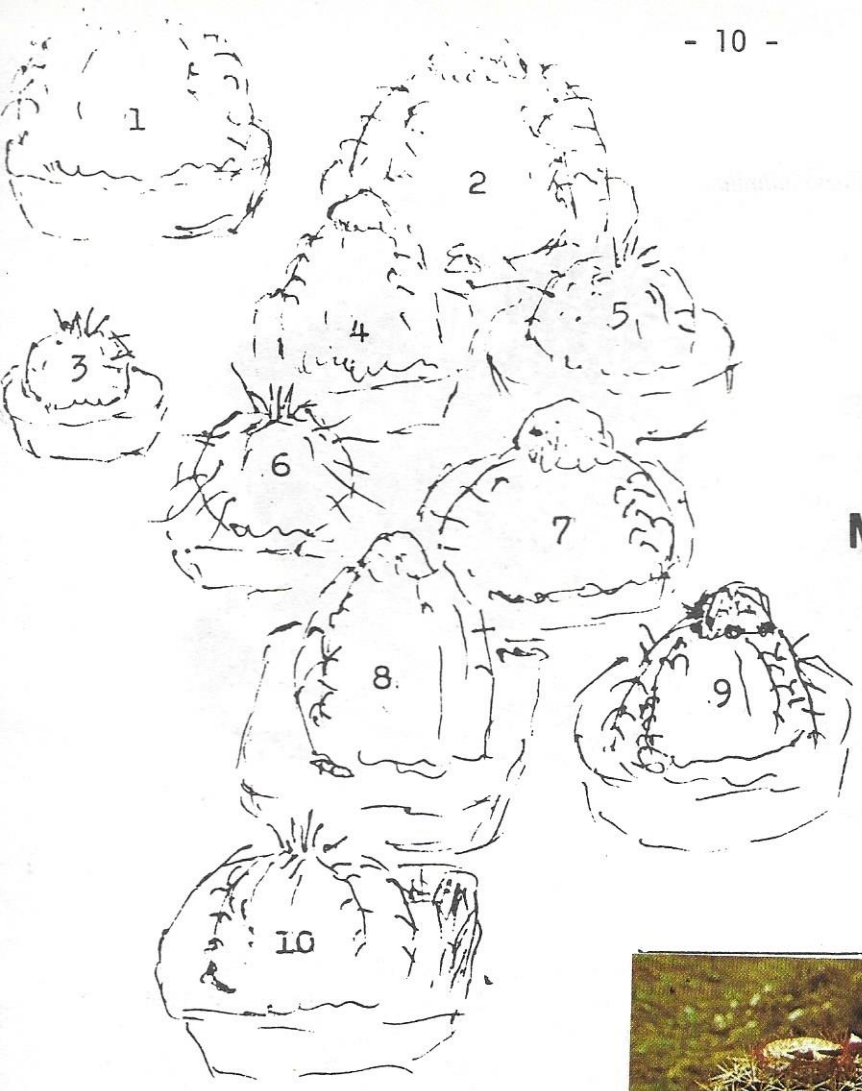

1. amoenus
2. albicephalus
3. nery
4. schatzeli
5. azureus
6. erythracanthus
7. = 4
8. bradwayi
9. = 5
10. belavistensis

MELOCACTUSI

Marjan Turenšek

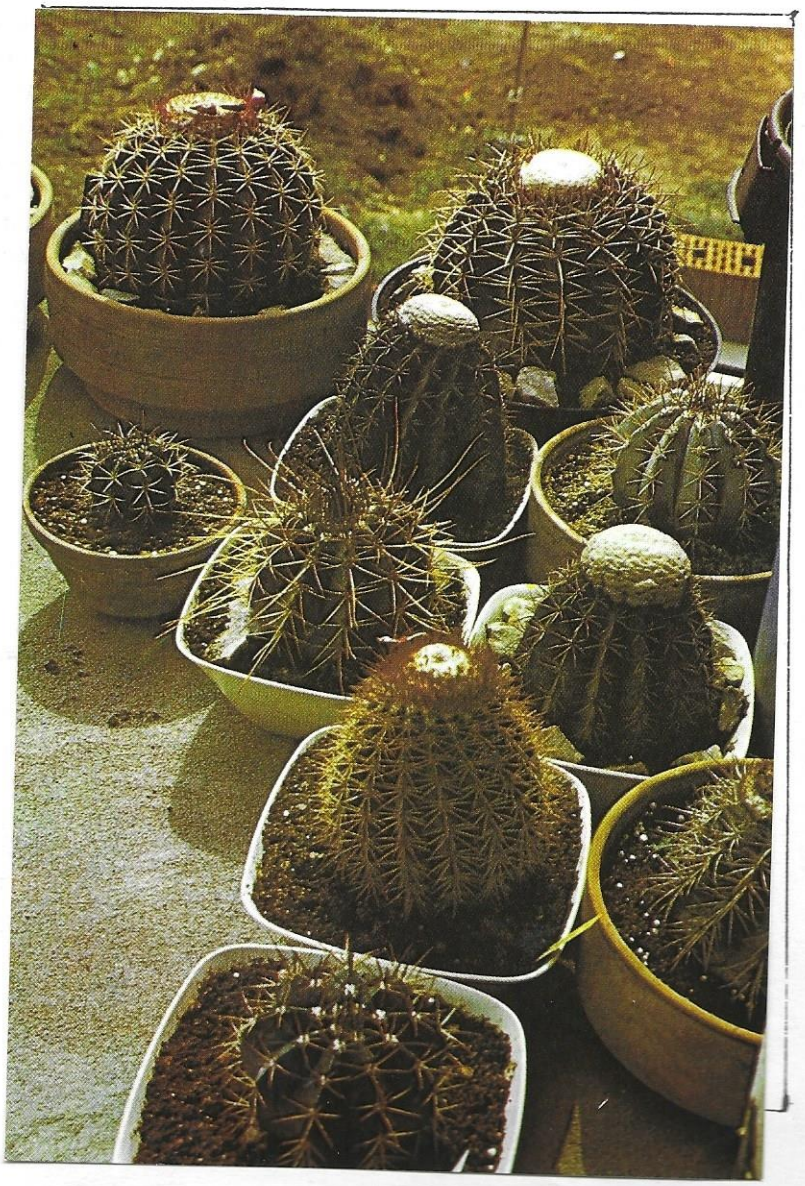

foto: P. Jerin

MELOCACTUS AMOENUS

Ljubek, (HOFFM.)-PFEIFF.
Telo je okroglo, plavozeleno, reber ima 12 z ostrimi robovi ca. 8 obrobnih bodic do 1,2 cm dolgih rdečkaste do rjavkaste, 1 sredinska bodica dolga do 1,6 cm. Cefalij širokoploščat belovolnat, cvet svetlo rdeč.
Rastišče: Venuzela-Kolumbia, obalno področje.

MELOCACTUS ALBICEPHALUS

Belogravec, odkrit je bil 1973 BUIN.-BRED.
Telo je okroglo 12 cm visoko, 15 cm široko zeleno, bodice svetlorjave pozneje svetlosivoroza na vrhu svetlorjave. Cefalij beli spodaj je obraščen z rdečimi ščetinami, cvet karminrdeč, sadež je enake barve.
Rastišče: Brazilija-centralna Bahia, v zapadih pobočjih Serra do Espinhaco v skalnatih režah, ca. 900 m visoko. Preko zime ne izpod 12°C

MELOCACTUS NERY

K. SCH. 1901
Imenuje se po predsedniku Neryu. Telo je nizko, okroglo do 11 cm visoko, 14 cm Ø temnozelen, ima 10 ostrorobnih reber. Obrobnih bodic 7-9, ena od teh je sredinska, včasih je lahko ravna ali pa rahlo upognjena, sive barve. Spodnja bodica je do 2,7 cm dolga in malo brazdasta. Cefalij je 5 cm visok, 7 cm Ø z rdečimi ščetinami, ki so dolge do 2 cm, cvet ca. 2,2 cm dolg karminrdeč, sadež kijaste oblike tudi iste barve.
Rastišče: Brazilija (Amazonka), ob reki Aracá in ob reki Branco. Toplo in vlažno občasno megleno. Pozimi suh zrak ne izpod 8°C.

Melocactus nery

MELOCACTUS AZUREUS

Azurnoplav, odkrit je bil 1971 BUIN.-BRED.
Med mnogimi novimi melocactusi v zadnjih desetih letih sta BUING-HORST v južni Braziliji odkrila tudi azureus. Telo je plave barve, eden najlepših.
V višino meri do 17 cm in 14 cm Ø, ima 9-10 ostrorobnih reber in so ovalne. Malo pogreznjene arole, bodice so močne sivobele s temnorjavimi konci. Cefalij je belovolnat s finimi rdečimi ščetinami. Cvet je tulast, karmin zgoraj temnejši.
Rastišče: Brazilija-Bahia, Serra de Espinhaco na zelo suhih skalnatih pobočjih, Rio Jucare na 450 m višine. Čez zimo toplo.

TURNŠEK MARIJAN
POIZKUSNA VZGOJA
MELOCACTUSOV IN SUKULENT

62250 PTUJ, KICAR 7b

MELOCACTUS ERYTHRACANTHUS

Rdeč trn, odkrit je bil 1973 BUIN.-BRED.
Okrogel 11 cm visok do 12 cm Ø, telo je zeleno, ima 10-12 ostrih reber.
Arole 0,6-0,7 cm Ø okrogle, bodice od začetka rumenorjave do temnordeče, pozneje sivorjave. Obrobnih bodic ima 7, ena od teh je dolga 10-13 cm in je spodaj, druge so dolge do 3 cm več ali manj upognjene 4 sredinske bodice rastejo navzkriž.
Cefalij v temenu snežnobel in volnat, spodaj temnordeč. Cvet lilardeč, sadež je kijaste oblike.
Rastišče: Brazilija-srednja Bahia, Serra do Espinhco ca. 900 m visoko med skalovjem.

MELOCACTUS BRODWAYI

(BR.-R.) BACKB.
Imenovana vrsta se imenuje po najditelju Mr.W.R.Brodway, telo je okroglo, pozneje malo izdolženo do 20 cm visok, rumenozelen 8 - 10 robnih bodic 1-1,5 cm dolge, roževinaste barve, konice rjave, 1 sredinska bodica malo močnejša, sprva rjava.
Cefalij samo 2-3 cm visok, ploščato okrogel belovolnat z mehko rjavkastimi ščetinami prepojen. Cvet kratek, škrlaten.
Rastišče: Na otokih Tabago in Grenada.

MELOCACTUS BELLAVISTENSIS

RAUH-BACKBG. 1956
Do 50 cm visok, 40 cm Ø reber ima 12-20 z ostrimi robovi. 5 bodic,3 od teh so dolge do 1,2 cm, 1 krajša zgoraj, 1 daljša spodaj, upognjena, rdečkastosive, brez sredinske.
Cefalij do 30 cm visok, 10 cm Ø spodaj je debelejši, belovolnat s svetlordečimi ščetinami pomaljan cvet 0,5 cm svetlokarmin.
Rastišče: Severni Peru - med Chamaya in Jaen in pri Bellavista.
Vlažno in toplo, pogosto megla, zimski prostor ne izpod 10°C.

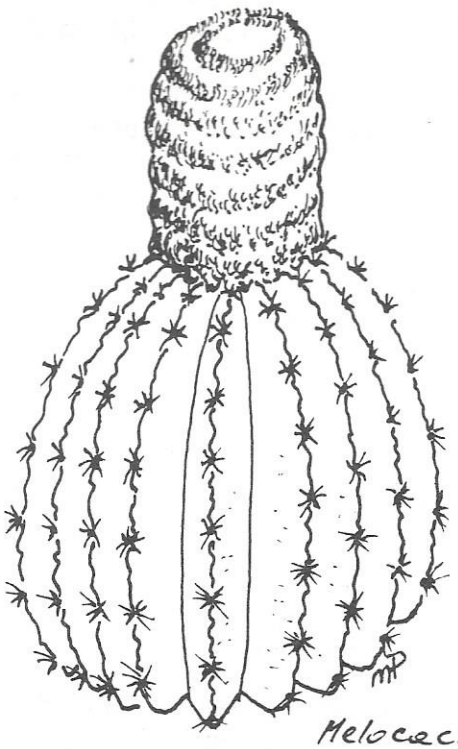

Melocactus bellavisteusis

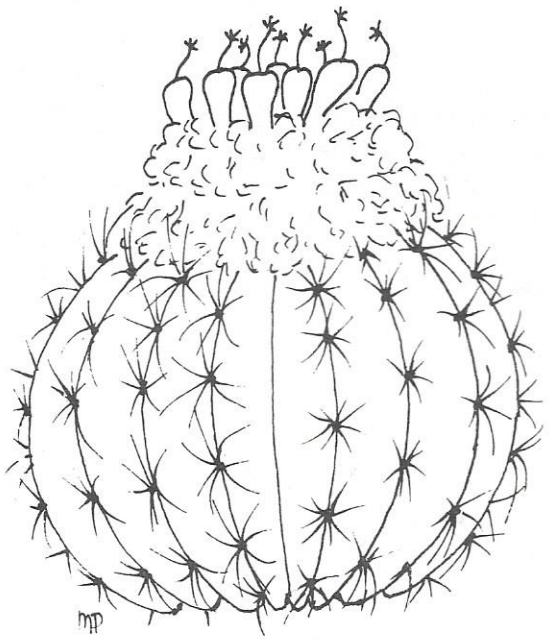

Melocactus obtusipectalus

Domovina melocactusov je od Mexika do Južne Amerike,največ pa v Braziliji.
Gojimo jih v zelo hranljivem substratu, ki naj bo dobro vodopropusten in kislast PH 4,5 - 5,5 minimalna temperatura 15-20°C.
Visoka zračna vlaga, glavni čas rasti jesen, zelo sončno.